

#zorgvoorkinderen

Hoogleraar Pedagogiek

PAUL LESEMAN

**Wat is universeel (en wat niet)
bij het verzorgen en opvoeden
van jonge kinderen?**

WOMEN
INC
●

Kinderopvang
humanitas

Universeel of cultureel-relatief?

- *Ethologische theorie* – het vrouwtjesdier bezit de juiste emotionele en gedragsmatige instincten om te zorgen voor het kind, het kind hecht daarom beter aan een vrouwtjes- dan mannetjesdier.
- *Psychodynamische theorie* – vanuit de symbiotische relatie van moeder en kind (zwangerschap, bevalling, borstvoeding) naar veilige hechting en gezonde psychische ontwikkeling.
- *Sociale rollentheorie* – vrouwen zijn door specifieke socialisatie beter in staat tot verzorgingsgedrag en emotionele sensitiviteit.
- *Sociaal-culturele theorie* – opvoedingsarrangementen verschillen naar cultuur en tijd, universeel is de opgave zorg en arbeid optimaal te combineren in het perspectief van de hele gemeenschap.

Universele psychologische behoeften?

- Mensenkind is fysiek nog erg onrijp en behoeftig, verschillende organen moeten nog verder rijpen – met name de hersenen.
- Nodig is verzorging van basisbehoeften, externe emotieregulatie, stimulering van zintuigen, motoriek en taal (eerste levensjaar).
-> Vraagt om warme, verzorgende, sensitieve en stimulerende volwassenen.
- Maar er is meer (en dat wordt nog wel eens vergeten): exploratie van objecten en ruimten, ontwikkeling van communicatie via samen naar iets kijken-wijzen-nadoen-voordoen tot gewone taal.
-> Vraagt om geschikte materialen, ruimten, stimulerende volwassenen – en om fysieke en emotionele veiligheid.
- Kan dat maar op één manier – ‘ons westerse’ gezinsmodel met de alomtegenwoordige moeder?

Wereldwijd verschillende opvoedings- en verzorgingsarrangementen

- Verzorging en opvoeding in groot-familieverband, door ooms en tantes, grootouders en niet door de biologische moeder - o.a. Noord-Afrika, Suriname ('pleegjes'), Latijns-Amerika, ...).
- Verzorgen, knuffelen en opvoeden door mannen – o.a. de Aka Pygmeeën in de Centraal Afrikaanse republiek, de Trobrianders in Melanesië, de Ilocos op de Fillipijnen, maar ook Griekse en Italiaanse mannen kunnen er wat van.
- Verzorging en opvoeding door (oudere) kinderen – o.a. Maya gemeenschappen in Guatemala, maar ook in Amsterdam-West.

Kinderopvang – in wezen slecht

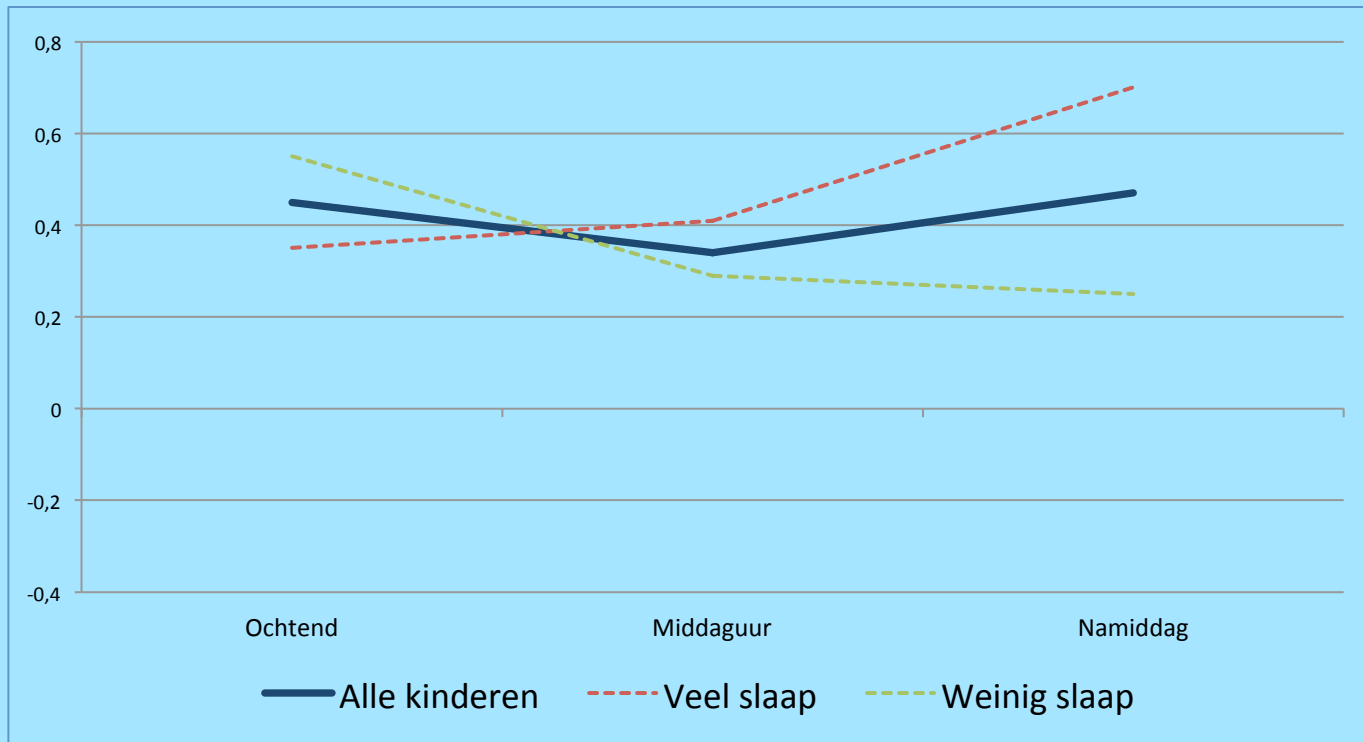
- Dominantie van het medisch-hygiënische, ethologische en psychodynamische denken: (vroege) kinderopvang buiten het gezin door anderen dan de eigen moeder is eigenlijk een (gezondheids)risico.
  - > Hoge emotionele kwaliteit (sensitieve en responsieve leidsters, een veilig klimaat) vormt een buffer tegen dit risico.
- Belangrijke veranderingen in dit denken: positieve effecten en meerwaarde – sociale vaardigheden, educatieve stimulering, gelijke ontwikkelingskansen voor kinderen uit risicogezinnen, meertaligheid.
- Laatste bastion: baby opvang.

Babyopvang- erg slecht?

- Caroline de Weerth (hoogleraar psychobiologie) pleit voor langer ouderschapsverlof als vervanging voor opvang van baby's in de kinderopvang - veel baby-opvang is inderdaad van matige kwaliteit.
- Verschillende argumenten, maar verhoogde stress als gevolg van de opvangsituatie is het belangrijkste. Verhoogde stress is afgeleid uit metingen van cortisol dat bekend staat als 'stress hormoon'.
- Een paar kanttekeningen:
  - > Er is een verschil tussen verhoogd cortisol direct na een stresserende gebeurtenis en de cortisolpatronen over de hele dag.
  - > Cortisol patroon over de hele dag kan ook wijzen op energieniveaus (verhoogd na middagslaapje of bij weinig (in)spannende activiteiten).

Cortisol bij 2-jarigen in kinderopvang

(z-scores van ln-transformed mmol/g-measures)

Conclusies en vaders

- Verzorgings- en opvoedingsarrangementen kunnen naar cultuur en tijd verschillen en zijn in principe goed als ze voorzien in de basisbehoeften van het (onrijpe) kind.
- Hedendaagse arrangementen – combinatie van gezinsopvoeding en (goede) kinderopvang, andere rolverdeling vaders en moeders - weerspiegelen de mogelijkheden en vereisten van deze tijd. Wat vraagt de nabije toekomst?
- Vaders kunnen even goed verzorgen en opvoeden als moeders (Lamb, Tavecchio, Berk) – misschien wel anders.
- Sterker nog....
  - > Ze doen meer met de kinderen (ruimen misschien minder op...)
  - > Ze zijn fysieker, exploreren meer, doen meer aan techniek.
  - > Ze praten vaker op een complexere manier.